

Objectief verdeelmodel WWB:
Plausibiliteit van de
verdelende werking

C.M. Visscher
R.S. Halbersma
R. Goudriaan
L.J.M. Aarts

Onderzoek in opdracht van Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

© Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE)

Den Haag, april 2004

Objectief verdeelmodel WWB: Plausibiliteit van de verdelende werking

C.M. Visscher, R.S. Halbersma, R. Goudriaan en L.J.M. Aarts

Ape rapport nr. 147b

© 2004 **A**arts De Jong Wilms Goudriaan **P**ublic **E**conomics bv (APE)

Website: www.ape.nl

Omslag: Brordus Bunder, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

INHOUD

SAMENVATTING	1
1 INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING	3
2 ONDERZOEKSOPZET	5
2.1 Opzet diepteonderzoek	5
2.1.1 Selectie van gemeenten	5
2.1.2 Benadering geselecteerde gemeenten	5
2.1.3 Digitale enquête beleid en uitvoering	5
2.1.4 Gesprekken op locatie	6
2.1.5 Scorekaart beleid en uitvoering	7
2.1.6 Analyse	7
3 RESULTATEN DIEPTEONDERZOEK	9
3.1 Selectie nadeel- en voordeelgemeenten	9
3.1.1 Nadeelgemeenten	9
3.1.2 Voordeelgemeenten	10
3.1.3 Respons	10
3.2 Specifieke lokale omstandigheden	11
3.3 Scorekaart beleid en uitvoering	12
3.3.1 Vijf indicatoren	12
3.4 Herverdeeleffecten en scores beleid en uitvoering	15
3.4.1 Verband met herverdeeleffecten 2005	15
3.4.2 Verband met herverdeeleffecten 2004	19
3.5 Gevoeligheidsanalyse	20
3.6 Conclusies diepteonderzoek	20
BIJLAGE 1: DIEPTEONDERZOEK	21
Herverdeeleffecten deelnemende gemeenten	21
Samenstelling indicatoren	22
Samenhang indicatoren en deelaspecten	27
BIJLAGE 2: BENCHMARKONDERZOEK	39
Inleiding en probleemstelling	39
Steekproef en data	39
Resultaten	40
Conclusies	42

SAMENVATTING

De invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB) per 1 januari 2004 betekent dat de gemeenten een budget ontvangen voor de bijstandsuitkeringen aan inwoners beneden de 65 jaar. In gemeenten met meer dan 60.000 inwoners is het budget voor 60% bepaald op basis van historische uitkeringslasten en voor 40% op basis van een objectief verdeelmodel dat door APE is ontwikkeld.¹ Gemeenten met minder dan 40.000 inwoners ontvangen een budget dat geheel historisch is bepaald. In de overige gemeenten loopt het historisch bepaalde deel van het budget op met de gemeentegrootte.

Bij de behandeling van de WWB in de Tweede Kamer eind augustus 2003, is veel aandacht besteed aan het objectieve verdeelmodel. De belangrijkste kritiekpunten betreffen de omvang van de herverdeeleeffecten van het objectief verdeelmodel, en meer nog het ontbreken van een afdoende verklaring van de grote positieve en negatieve herverdeeleeffecten.

Ter verklaring van de herverdeeleeffecten van het objectief verdeelmodel hebben wij onderzocht of er een plausibele samenhang bestaat tussen het herverdeeleeffect in een gemeente (het verschil tussen het objectieve budget en het uitgavenniveau) en de gemeentelijke beleids- en uitvoeringsinspanningen. Daartoe hebben wij in een beperkt aantal voordeel- en naideelgemeenten het beleid en de uitvoeringspraktijk gedetailleerd in kaart gebracht.

Op basis van de verzamelde gegevens typeren wij de gemeentelijke inspanningen met de volgende indicatoren:

1. Inrichting van de dienst (samengesteld uit o.a. het aantal consultants en de breedte van hun takenpakket);
2. Claimbeoordeling (bevat kenmerken als de tijdigheid van beschikkingen, de gemiddeld aan een beschikking bestede tijd en het aantal bezwaren);
3. Fraudebeleid (o.a. opgeboekte fraude, aantal fraudegevallen);
4. Debiteurenbeheer (o.a. opboekingen, ontvangsten);
5. Activering (o.a. activeringsuitgaven, aantal trajecten, aantal plaatsingen, aantal arbeidsplichtige cliënten).

¹ R. Goudriaan, R.S. Halbersma en L.J.M. Aarts, *Een nieuw verdeelmodel voor de Wet Werk en Bijstand*, Den Haag: APE, augustus 2003.

Het plausibiliteitsonderzoek is uitgevoerd in een beperkt aantal gemeenten. Daarom kan het geen nadere indicatie geven van de mate waarin beleids- en uitvoeringsinspanningen bepalend zijn voor de herverdeeeffecten van het objectieve verdeelmodel. Harde kwantitatieve uitspraken als 'een intensivering van de claimbeoordeling met x%, leidt tot een verwachte daling van de bijstandsuitgaven met y%' kunnen op basis van het onderzoek dus niet worden gedaan. Evenmin geeft het onderzoek uitsluitsel over de mogelijke invloed van andere – niet in het onderzoek betrokken – beleidsfactoren zoals het gemeentelijk economisch beleid of het huisvestingsbeleid. Hoewel we ernaar hebben gezocht, heeft het plausibiliteitsonderzoek geen aanwijzingen opgeleverd voor specifieke lokale omstandigheden die in het objectieve verdeelmodel onvoldoende tot uitdrukking komen.

Met alle beperkingen van het onderzoek achten wij de gevonden verbanden sterk genoeg voor de conclusie dat gemeenten onderling duidelijk verschillen in hun beleids- en uitvoeringsinspanningen en dat deze verschillen zeer waarschijnlijk mede bepalend zijn voor de richting en de omvang van de herverdeeeffecten van het objectief verdeelmodel. De onderscheiden indicatoren voor beleids- en uitvoeringspraktijk blijken duidelijk samen te hangen met de herverdeeeffecten van het objectief verdeelmodel. De na-deelgemeenten scoren gemiddeld lager dan de voordeelgemeenten. Bovendien blijken de indicatoren tamelijk sterk te correleren met de herverdeeeffecten: hoe hoger de score op de beleids- en uitvoeringsindicatoren, des te gunstiger het herverdeeeffect.

Deze conclusie geldt niet alleen voor het objectief verdeelmodel 2004. Zij geldt ook, en zelfs sterker, voor het voorgestelde model 2005, omdat het verband tussen de indicatoren en de herverdeeeffecten blijkt toe te nemen. Dit wijst erop dat de verdelende werking van het voorgestelde model 2005 kwalitatief beter is dan die van het model 2004.

De bovenstaande conclusies worden gesteund door een statistische analyse van de samenhang tussen herverdeeeffecten en doelmatigheidsindicatoren uit de ABW-benchmark van SGB0-Stimulansz. Deze analyse is separaat uitgevoerd voor de grote benchmarkgemeenten die toestemming hebben gegeven voor het gebruik van hun benchmarkgegevens. (zie bijlage Benchmarkonderzoek).

1 INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

De invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB) per 1 januari 2004 betekent dat de gemeenten een budget ontvangen voor de bijstandsuitkeringen aan inwoners beneden de 65 jaar. In gemeenten met meer dan 60.000 inwoners is het budget voor 60% bepaald op basis van historische uitkeringslasten en voor 40% op basis van een objectief verdeelmodel dat door APE is ontwikkeld.² Gemeenten met minder dan 40.000 inwoners ontvangen een budget dat geheel historisch is bepaald. In de overige gemeenten loopt het historisch bepaalde deel van het budget op met de gemeentegrootte.

Bij de behandeling van de WWB in de Tweede Kamer eind augustus, is veel aandacht besteed aan het objectieve verdeelmodel. De belangrijkste kritiekpunten betreffen de omvang van de herverdeeleeffecten van het objectief verdeelmodel, en meer nog het ontbreken van een afdoende verklaring van de grote positieve en negatieve herverdeeleeffecten.

Bij de kamerbehandeling heeft de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) toegezegd voor het zomerreces van 2004 met de kamer te spreken over de uitkomsten van een onderzoek naar de verklaring van de herverdeeleeffecten en naar de mogelijkheden om het objectief verdeelmodel te verbeteren.

Het ministerie van SZW heeft drie aandachtspunten voor het onderzoek geformuleerd:

1. Verklaring van de uitschieters door factoren als specifieke lokale omstandigheden, beleidsinspanning en uitvoeringspraktijk;
2. Bepaling van de stabiliteit en systematische afwijkingen bij de herverdeeleeffecten;
3. Verbetering van de uitkomsten van het model door o.a. verbetering van het verdeelmodel voor met name grote gemeenten – maar als het kan ook voor kleinere gemeenten – en een combinatie van het objectief en een historisch model.

Deze rapportage heeft betrekking op het onderzoek naar aanleiding van het eerste aandachtspunt³.

² R. Goudriaan, R.S. Halbersma en L.J.M. Aarts, *Een nieuw verdeelmodel voor de Wet Werk en Bijstand*, Den Haag: APE, augustus 2003.

³ Over het onderzoek naar aanleiding van het tweede en derde aandachtspunt wordt afzonderlijk gerapporteerd.

SZW heeft het eerste aandachtspunt uitgewerkt in de als volgt geformuleerde onderzoeksvraag:

Verklaar de spreiding van de herverdeeleffecten van het nieuwe verdeelmodel voor de gemeenten met 40.0000 inwoners aan de hand van factoren als beleidsinspanning, uitvoeringspraktijk en specifieke lokale omstandigheden, met speciale aandacht voor de gemeenten met de grootste verschillen tussen bijstandsuitgaven en -budget.

Leeswijzer

Paragraaf 2 doet verslag van de opzet van het onderzoek. De uitkomsten van het onderzoek worden besproken in paragraaf 3. Een technische beschrijving van de constructie van de indicatoren van beleid- en uitvoeringsinspanningen, alsmede een overzicht van de samenhangen tussen deze indicatoren, de samenstellende deelaspecten en de herverdeeleffecten worden gegeven in de bijlage Diepteonderzoek. De Bijlage Benchmarkonderzoek bevat het verslag van de separaat uitgevoerde, multivariate analyse van de samenhangen tussen ABW-benchmarkindicatoren en de herverdeeleffecten.

2 ONDERZOEKSOPZET

Het onderzoek naar de plausibiliteit van de verdelende werking van het objectief verdeelmodel bestaat uit twee delen:

1. Het diepteonderzoek bij een selectie van gemeenten naar de samenhang tussen beleids- en uitvoeringsinspanningen van de gemeenten en de richting en omvang van de herverdeeeffecten van het objectief verdeelmodel;
2. Het benchmarkonderzoek naar de statistische samenhangen tussen herverdeeeffecten en de indicatoren uit de ABW-benchmark van SG-BO-Stimulansz onder de gemeenten die daarin in de jaren 2001 en 2002 hebben geparticipeerd.

Hieronder doen wij verslag van de opzet en de resultaten van het eerste deel, het diepteonderzoek. De opzet en de uitkomsten van het benchmarkonderzoek worden in een afzonderlijke bijlage gepresenteerd.

2.1 Opzet diepteonderzoek

2.1.1 Selectie van gemeenten

Voor onderzoek naar het verband tussen de herverdeeeffecten in het huidige verdeelmodel en verschillen in beleidsinspanning, uitvoeringspraktijk en specifieke lokale omstandigheden hebben wij 24 gemeenten geselecteerd: 12 gemeenten met een relatief groot negatief herverdeeeffect en 12 vergelijkbare gemeenten met een (groot) positief herverdeeeffect.

2.1.2 Benadering geselecteerde gemeenten

We hebben de 24 geselecteerde gemeenten schriftelijk benaderd met het verzoek om aan het onderzoek mee te werken. Bij het verzoek hebben we aangegeven wat de functie is van het deelonderzoek, wat van de participerende gemeenten wordt verwacht en wat zij van het onderzoek mogen verwachten.

2.1.3 Digitale enquête beleid en uitvoering

De meewerkende gemeenten hebben wij digitaal een vragenlijst voorgelegd met een reeks van vragen over de inrichting van de gemeentelijke

sociale dienst, kenmerken van de werkprocessen, kenmerken van activeeringsbeleid, et cetera. De definitieve vragenlijst is vastgesteld na overleg met:

- Onderzoekers van SGB0/Stimulansz;
- Inspecteur Werk en Inkomen;
- Accountants;
- (ex-)directeuren GSD;
- Staf Bijstandszaken SZW.

Ter bevordering van de kwaliteit en eenduidigheid van de respons hebben wij de invulling van de enquête intensief telefonisch en via e-mail begeleid. Daarbij hebben wij ook zelf met de gemeenten contact opgenomen als daartoe aanleiding was.

2.1.4 Gesprekken op locatie

Met de deelnemende gemeenten hebben wij op locatie gesprekken gevoerd met de (plaatsvervangend) directeur van de sociale dienst, een (senior) beleidsmedewerker en een (senior) controller. De agenda van deze gesprekken bevatte steeds drie punten:

1. Objectief verdeelmodel 2004

Bij dit punt hebben wij de uitkomsten van het verdeelmodel 2004 toegelicht en de scores op de maatstaven vergeleken met de gemeenten met meer dan 10% voordeel, gemeenten met meer dan 10% nadeel en met een groep referentiegemeenten (gemeenten van vergelijkbare omvang en stedelijkheid).

2. Potentiële maatstaven voor het verdeelmodel 2005

Bespreking van de scores van de betreffende gemeente op mogelijk in het verdeelmodel 2005 op te nemen maatstaven en vergelijking met de gemiddelde scores van de andere gemeenten. Hierbij hebben wij de gemeenten steeds uitgenodigd nieuwe potentiële maatstaven aan te reiken.

3. Validering antwoorden enquête

Bespreking en verifiëring van de verstrekte gegevens, alsmede een indicatieve vergelijking met de gemiddelde scores van de deelnemende voor- en nadeelgemeenten waarvan wij ten tijde van het gesprek de antwoorden hadden ontvangen.

2.1.5 Scorekaart beleid en uitvoering

Op basis van de gegevens die de gemeenten in de digitale enquête hebben verstrekt - en die wij in de gesprekken op locatie hebben geverifieerd - hebben wij een aantal indicatoren ontwikkeld die verschillende dimensies van de gemeentelijke beleids- en uitvoeringsinspanningen bestrijken.

2.1.6 Analyse

De samenhang tussen herverdeeeffecten en indicatoren van beleids- en uitvoeringsinspanningen is geanalyseerd door per indicator de gemiddelde score van de geselecteerde voordeelgemeenten te vergelijken met de gemiddelde score van de geselecteerde nadeelgemeenten.

3 RESULTATEN DIEPTEONDERZOEK

3.1 Selectie nadeel- en voordeelgemeenten

3.1.1 Nadeelgemeenten

We hebben 12 gemeenten geselecteerd met negatieve herverdeeffecten die beduidend groter zijn dan die van de overige gemeenten⁴. De selectie is in de eerste plaats gebaseerd op:

1. De omvang van het verschil tussen het objectief bepaalde budget en de feitelijke uitgaven in 2001 uitgedrukt als percentage van de uitgaven (het procentuele herverdeeffect);
2. De omvang van het verschil tussen het objectief bepaalde budget en de feitelijke uitgaven in 2001 uitgedrukt in euro's per inwoner van 20-64 jaar (het nominale herverdeeffect).

Bij deze selectie hebben we tevens rekening gehouden met andere criteria zoals de landelijke spreiding, stedelijkheid en grootte van de gemeenten. Verder hebben we gemeenten met minder dan 50.000 inwoners, waarvoor het leeuwendeel van het budget via *historische kosten* wordt verdeeld, buiten beschouwing gelaten.

De volgende 12 nadeelgemeenten zijn geselecteerd (gerangschikt naar inwonertal)

1. Rotterdam
2. Arnhem
3. Dordrecht
4. 's-Hertogenbosch
5. Amersfoort
6. Veenendaal
7. Ede
8. Heerlen
9. Alkmaar
10. Oss
11. Almelo
12. Gouda

⁴ Het betreft hier de *ex ante* herverdeeffecten in 2001 voor het budgetjaar 2004. Zie paragraaf 6.3 in Goudriaan *et al.*, augustus 2003.

3.1.2 Voordeelgemeenten

De gemeenten met positieve herverdeeleffecten hebben wij geselecteerd met behulp van de DEA-methode (*Data Envelopment Analysis*). Deze in de *Operations Research* (besliskunde) veel gebruikte methode spiegelt elke nadeelgemeente aan een verzameling van goed vergelijkbare gemeenten, de zogenaamde *peer-group*. Deze referentiegemeenten hebben vergelijkbare waarden voor de verdeelkenmerken als de nadeelgemeente, maar hebben een positief herverdeeleffect (objectief budget hoger dan de feitelijke uitgaven).⁵

De volgende 12 voordeelgemeenten kunnen worden beschouwd als *peers* van de geselecteerde nadeelgemeenten (gerangschikt naar inwonertal):

1. Amsterdam
2. 's-Gravenhage
3. Tilburg
4. Almere
5. Haarlemmermeer
6. Zoetermeer
7. Emmen
8. Hengelo (O.)
9. Amstelveen
10. ISD Bollenstreek
11. Purmerend
12. DSZW Noordwest Fryslân

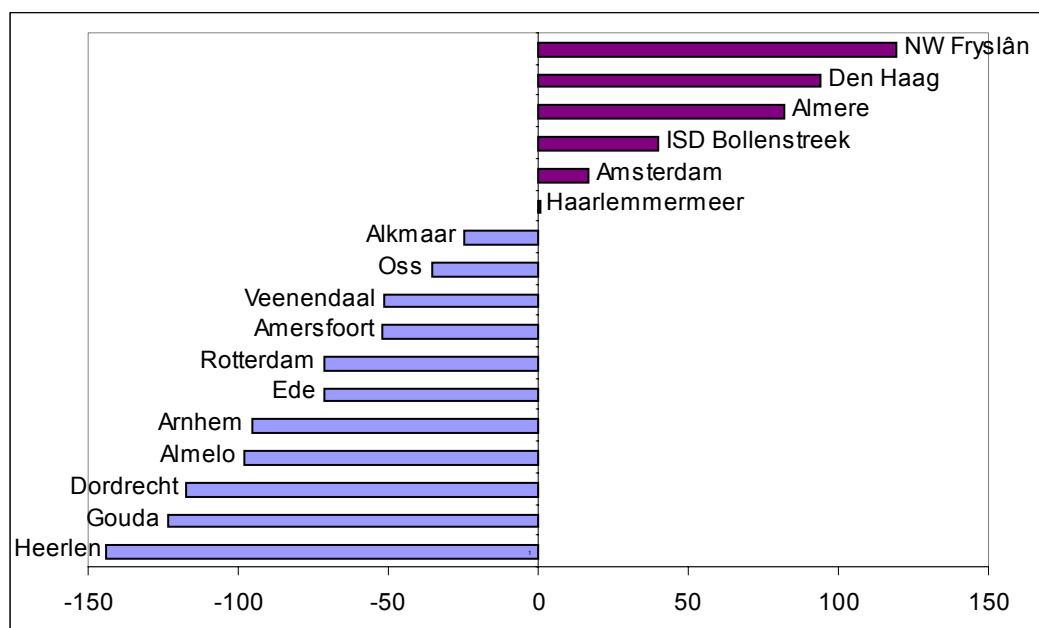
De meeste nadeelgemeenten hebben meerdere peers als referentiegemeente, en andersom zijn de meeste gevonden voordeelgemeenten ook een voorbeeld voor meerdere nadeelgemeenten. We geven dan ook geen eenduidige indeling in paren van telkens één nadeelgemeente en één voordeelgemeente.

3.1.3 Respons

Uiteindelijk bleken 17 van de 24 geselecteerde gemeenten bereid aan het onderzoek mee te werken. De onderstaande tabel geeft aan welke gemeenten dat zijn en hoe groot het budgetnadeel, respectievelijk het budgetvoordeel, in elk van deze gemeenten is bij toepassing van het objectief verdeelmodel 2004.

⁵ Niet alle *peers* hebben een groot positief herverdeeleffect. Dit komt omdat bij enkele nadeelgemeenten geen *vergelijkbare* referentiegemeenten met een groot positief herverdeeleffect te vinden zijn.

Grafiek 3.1 Deelnemende gemeenten diepteonderzoek gerangschikt naar nominaal herverdeeleffect model 2004

De gemeenten die van deelname hebben afgezien, behoren op één na allen tot de voordeelgemeenten. Hun herverdeeleffecten variëren van -44,62 (-10,36%) tot 88,26 (33,08%). De variatie (spreiding) van de herverdeeleffecten binnen de groep van 17 deelnemende gemeenten is dus ongeveer even groot als de spreiding binnen de 24 initieel geselecteerde gemeenten.

3.2 Specifieke lokale omstandigheden

In de gesprekken op locatie bij de 17 deelnemende gemeenten hebben wij expliciet geïnformeerd naar eventuele specifieke lokale omstandigheden die de bijstandsuitgaven beïnvloeden. Het gaat om objectieve omstandigheden die in het huidige objectieve verdeelmodel onvoldoende tot uitdrukking zouden komen en die ontbreken op de lijst van 'kandidaatmaatstaven in onderzoek' die wij tijdens de gesprekken hebben voorgelegd. Deze inventarisatie heeft geen aanwijzingen of suggesties opgeleverd van factoren die mogelijk in het objectieve verdeelmodel ontbreken. Ook in de periode na de gesprekken hebben ons geen suggesties bereikt. Daarmee is natuurlijk niet uitgesloten dat dergelijke omstandigheden toch een rol spelen en mogelijk medebepalend zijn voor de herverdeeleffecten.

3.3 Scorekaart beleid en uitvoering

3.3.1 Vijf indicatoren

Wij hebben de volgende vijf indicatoren ontwikkeld die elk een verschillende dimensie van de beleids- en uitvoeringspraktijk beogen te meten:

1. Inrichting van de dienst
2. Claimbeoordeling/poortwachter
3. Fraudebeleid
4. Debiteurenbeheer
5. Activering

Een zesde indicator *Werksfeer* is wel geconstrueerd, maar niet in de analyse betrokken omdat de samenstellende kenmerken (personeelsverloop en ziekteverzuim) op een niet interpreteerbare wijze bleken samen te hangen met de herverdeeeffecten (zie hieronder).

De indicatoren bundelen deelaspecten uit de enquête beleid en uitvoering die betrekking hebben op eenzelfde dimensie. De bundeling geschiedt door per gemeente de scores op de betreffende deelaspecten ongewogen op te tellen en vervolgens de somscore te delen door het aantal deelaspecten.

De deelaspecten zijn geselecteerd op:

- inhoudelijke samenhang met de dimensie van de betreffende indicator,
- kwaliteit van de enquêtevraag (blijkend uit de respons),
- verwachte samenhang met de herverdeeeffecten,
- feitelijke samenhang met de herverdeeeffecten.

Het eerste selectie criterium leidt tot een groepering van kenmerken uit de vragenlijst naar de onderscheiden dimensies van de beleids- en uitvoeringspraktijk. In enkele gevallen is een kenmerk aan twee dimensies toegerekend. Het tweede selectie criterium leidt ertoe dat een aantal kenmerken niet bruikbaar is voor de constructie van de indicatoren. Het derde criterium is bepalend voor de richting van de score van een bepaald kenmerk. Indien nodig hebben wij de oorspronkelijke richting van de schaal aangepast aan onze verwachting van de richting van de samenhang met de herverdeeeffecten. Voor de meeste kenmerken levert dat geen problemen op omdat de verwachte richting van een eventuele samenhang evident is. Bij enkele kenmerken is discussie mogelijk over de te verwachten richting van de samenhang. We komen hierop terug bij de bespreking van de indicatoren.

Bij het vierde selectie criterium, de feitelijke samenhang met de herverdeeeffecten, zijn behalve de kenmerken van de indicator *Werksfeer* (ziekteverzuim en personeelsverloop) nog twee kenmerken afgevallen

waarvan de samenhang duidelijk tegengesteld bleek aan onze verwachtingen. Het betreft het kenmerk marktoriëntatie bij de aanbesteding van re-integratietrajecten en het kenmerk opleidingsniveau. Bij het kenmerk marktoriëntatie staat een hoge score voor: gemeente schakelt uitsluitend private partijen in. Een lage score betekent: uitsluitend inschakeling van gemeentegelieerde partijen. Bij de inspectie van de samenhangen met de herverdeeeffecten bleek de zo gemeten marktoriëntatie - in tegenstelling tot onze verwachting - duidelijk negatief samen te hangen met de herverdeeeffecten: hoe meer markt des te ongunstiger het herverdeeeffect. Het tweede kenmerk dat om deze reden niet is verwerkt, is het opleidingsniveau van het personeel. De verwachting is dat een hoog aandeel HBO'ers positief samenhangt met de herverdeeeffecten. Het tegendeel lijkt het geval: hoe meer HBO'ers des te ongunstiger het herverdeeeffect. Dit kunnen wij niet plaatsen. Het is immers niet waarschijnlijk dat de kwaliteit van het werk van hoogopgeleiden minder is dan die van laagopgeleiden. Om deze reden is het opleidingsniveau niet in de indicator *Inrichting van de dienst* verwerkt.

Kenmerken die bij eerste inspectie niet of nauwelijks samenhangen met de herverdeeeffecten zijn wél in de indicatoren verwerkt.

Hieronder duiden we de inhoudelijke betekenis van de indicatoren. De indicatoren zijn zo geschaald dat de verwachte samenhang met de herverdeeeffecten positief is: bij een lage waarde op de indicator verwachten we een relatief groot negatief herverdeeeffect en bij een hoge waarde op de indicator verwachten we een relatief groot positief herverdeeeffect. Wij verwijzen naar de technische bijlage voor de precieze operationalisatie van de indicatoren, de samenhangen tussen de aspecten en de samenhangen tussen de indicatoren.

De indicator *Inrichting van de dienst* bundelt de kenmerken:

- de omvang en de groei van de dienst,
- het aantal medewerkers met direct cliëntencontact (gerelateerd aan het cliëntenbestand),
- het takenpakket van de consultants (hoge score betekent: *all round*).

Onze verwachting over de richting van het laatstgenoemde kenmerk is onder meer ingegeven door het idee dat specialisatie betekent dat dossiers moeten worden overgedragen. Hierdoor kan informatieverlies of onderbenutting van informatie optreden, hetgeen kan leiden tot kwaliteitsverlies.

De indicator *Claimbeoordeling/poortwachter* beoogt de kwaliteit van het claimbeoordelingsproces en de poortwachtersfunctie te meten. De indicator bevat de volgende kenmerken:

- de termijn waarbinnen aanvragen worden afgehandeld (percentage binnen twee weken, percentage binnen vier weken),
- het gemiddeld aantal minuten voor de afwikkeling van een aanvraag,
- het aantal (gegronde) bezwaren tegen beschikkingen van de dienst,
- het aantal medewerkers met direct cliëntencontact (gerelateerd aan het cliëntenbestand),
- het aantal items in de ServiceNiveauOvereenkomst met het CWI.

Voor discussie vatbaar is onze verwachting voor de richting van de samenhang tussen het aantal bezwaren en de herverdeeleffecten. Onze verwachting is gebaseerd op het in de benchmarkliteratuur algemeen geaccepteerde gebruik om het aantal klachten op te vatten als een negatieve kwaliteitsindicator.

De indicator *Fraudebeleid* meet de inspanningen van de dienst ter voorkoming en opsporing van fraude. De indicator is samengesteld uit kenmerken zoals:

- opgeboekte fraude (als percentage van de totale opboekingen),
- aantal fraudegevallen (gerelateerd aan het cliëntenbestand en gerelateerd aan het aantal fraudeonderzoeken),
- gemiddeld aantal minuten beschikbaar voor een heronderzoek,
- het aantal tijdig uitgevoerde heronderzoeken (gerelateerd aan het cliëntenbestand).

De indicator *Debiteurenbeheer* bevat financiële kengetallen zoals:

- ontvangsten terugvorderingen, respectievelijk verhaal,
- opboekingen terugvorderingen, respectievelijk verhaal,
- aantal voorschotten (hoge score betekent: weinig voorschotten).

De indicator *Activering* beoogt de reïntegratieinspanningen van de gemeenten te meten. De indicator is een combinatie van scores op volgende deelkenmerken:

- de totale kosten van activeringstrajecten (gerelateerd aan het cliëntenbestand),
- het aantal plaatsingen in reguliere arbeid (percentage van het totale aantal plaatsingen),
- het aantal beëindigde trajecten (gerelateerd aan het cliëntenbestand),
- aantal ontheffingen van de arbeidsplicht (gerelateerd aan het cliëntenbestand, hoge score betekent: weinig ontheffingen),
- Bij aanvraag direct vervolgspraak over activering (nee = 0, ja = 1)

De indicator *Werksfeer* bundelt de scores op de kenmerken:

- Personeelsverloop (een hoge score betekent: weinig verloop),

- ziekteverzuim (een hoge score betekent: laag ziekteverzuim).

Beide variabelen worden in de literatuur algemeen beschouwd als een valide meting van de sfeer op het werk. De indicator *Werksfeer* is in de analyse niet gebruikt vanwege een niet te interpreteren, negatieve samenhang met de herverdeeeffecten.

3.4 Herverdeeeffecten en scores beleid en uitvoering

3.4.1 Verband met herverdeeeffecten 2005

Scores op de indicatoren in voor- en nadeelgemeenten

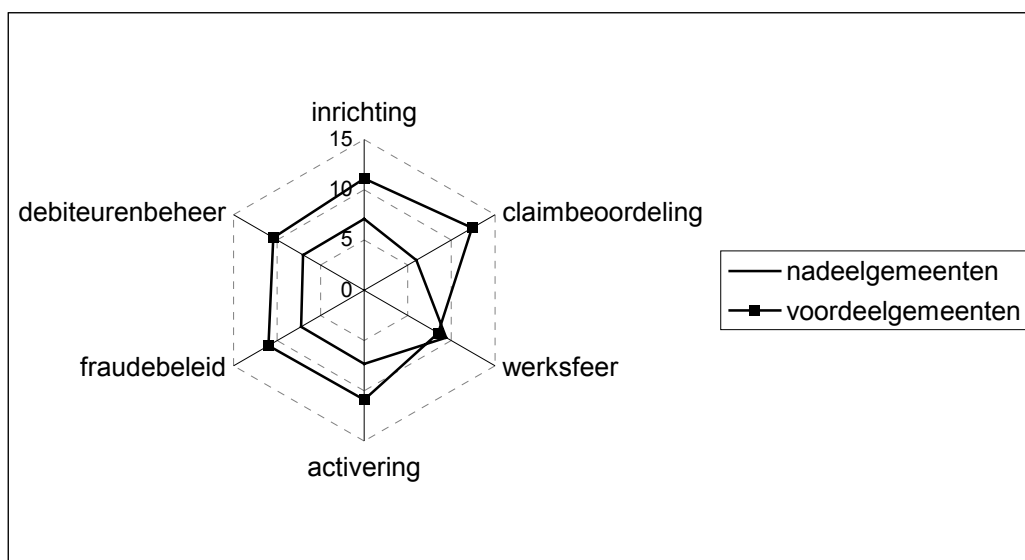
Tabel 3.1 geeft de gemiddelde rangscores van de voor- en nadeelgemeenten op de zes indicatoren voor beleid en uitvoeringspraktijk. Op vijf van de zes indicatoren scoren de voordeeltgemeenten beduidend hoger dan de nadeeltgemeenten. Alleen bij de indicator werksfeer is dit niet het geval. Deze indicator blijft verder buiten de analyse. Bij de indicator claimbeoordeling is het verschil tussen de voor- en nadeeltgemeenten het grootst; bij de indicator debiteurenbeheer is het verschil het kleinst.

Tabel 3.1 Gemiddelde rangscores op de indicatoren beleid en uitvoering, 17 voor- en nadeeltgemeenten, model 2005 (excl. graniet)

Indicatoren	(1)	(2)	Vershil
	Nadeeltgemeenten	Voordeeltgemeenten	(2)-(1)
inrichting	7,11	11,13	4,02
claimbeoordeling	6,00	12,38	6,38
activering	7,33	10,88	3,55
fraudebeleid	7,22	11,00	3,78
debiteurenbeheer	7,00	10,43	3,43
werksfeer	9,44	8,50	-0,94

Grafiek 3.2 bevat een grafische weergave van de gemiddelde rangscore van respectievelijk de voor- en nadeeltgemeenten op de zes indicatoren. De zes indicatoren staan elk op een van de zes assen van de figuur. De figuur laat zien dat de nadeeltgemeenten voor vijf van de zes indicatoren lager scoren dan de voordeeltgemeenten.

Grafiek 3.2 Gemiddelde rangscores op de indicatoren beleid en uitvoering, 17 voor- en nadeelgemeenten, model 2005 (excl. graniët)

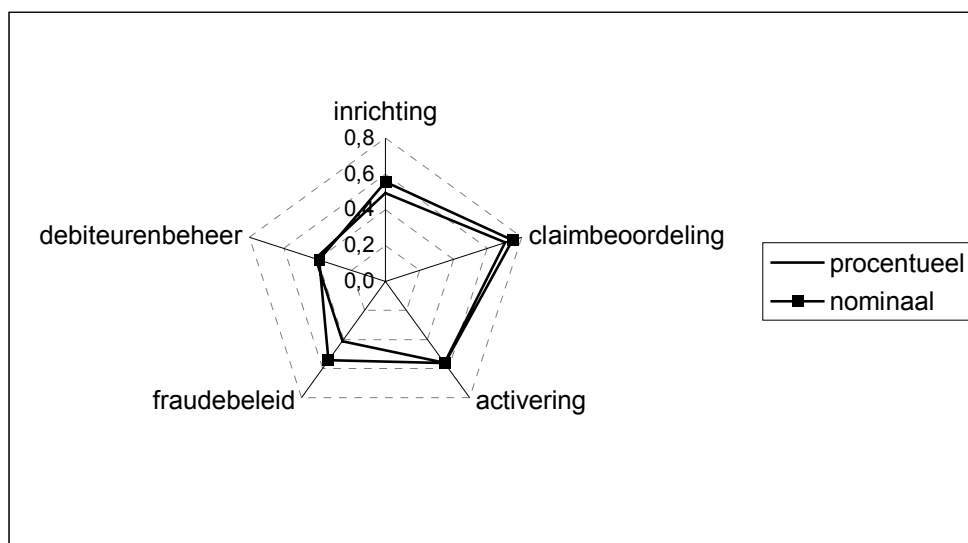
Verband met herverdeeleffecten nominaal versus procentueel

Tabel 3.2 en grafiek 3.3 bevatten de rangcorrelaties van de indicatoren met de herverdeeleffecten van het model 2005 exclusief graniëten voorraad. De indicatoren voor beleid en bedrijfsvoering blijken duidelijk samen te hangen met de richting en de omvang van de herverdeeleffecten van het objectief verdeelmodel 2005. De samenhang met de nominale herverdeeleffecten (budget minus uitgaven in euro's per huishouden) lijkt iets sterker dan met de procentuele herverdeeleffecten (nominaal herverdeeleffect als percentage van de uitgaven per huishouden). Dit geldt vooral voor de indicator *Fraudebeleid*, en in iets mindere mate voor de indicatoren *Inrichting* en *Claimbeoordeling*.

Tabel 3.2 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met nominale en procentuele herverdeeeffecten, rangcorrelaties, model 2005 (excl. graniët)

Indicatoren	Rangcorrelatie met herverdeeeffecten		
	(1) Procentueel	(2) Nominaal	Vershil (2)-(1)
inrichting	0,493	0,554	0,061
claimbeoordeling	0,703	0,748	0,044
activering	0,561	0,564	0,002
fraudebeleid	0,412	0,544	0,132
debiteurenbeheer	0,413	0,389	-0,023

Grafiek 3.3 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met nominale en procentuele herverdeeeffecten, rangcorrelaties, model 2005 (excl. graniët)

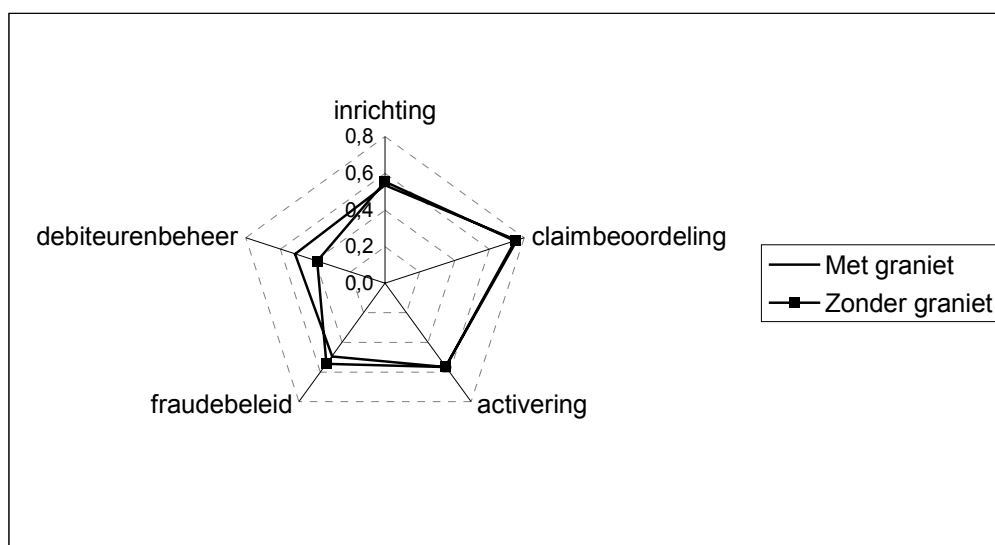
Verband met herverdeeeffecten met en zonder graniëten voorraad

Tabel 3.3 en grafiek 3.4 geven de rangcorrelaties van de indicatoren met de nominale herverdeeeffecten van model 2005 zowel in- als exclusief de graniëten voorraad. Toevoeging van de graniëten voorraad aan het model 2005 heeft nauwelijks gevolgen voor de samenhang tussen de indicatoren en de herverdeeeffecten. Alleen voor *Debiteurenbeheer* is de correlatie met de herverdeeeffecten van het model inclusief graniëten voorraad duidelijk sterker.

Tabel 3.3 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met herverdeeleffecten model 2005 in- en exclusief granieten voorraad, rang-correlaties

Indicatoren	Correlatie met nominale herverdeeleffecten model 2005		
	(1)	(2)	Verschil (2)-(1)
	Met granieten voorraad	Zonder granieten voorraad	
inrichting	0,534	0,554	0,020
claimbeoordeling	0,757	0,748	-0,010
activering	0,564	0,564	0,000
fraudebeleid	0,493	0,544	0,051
debiteurenbeheer	0,516	0,389	-0,126

Grafiek 3.4 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met herverdeeleffecten model 2005 in- en exclusief granieten voorraad, rang-correlaties

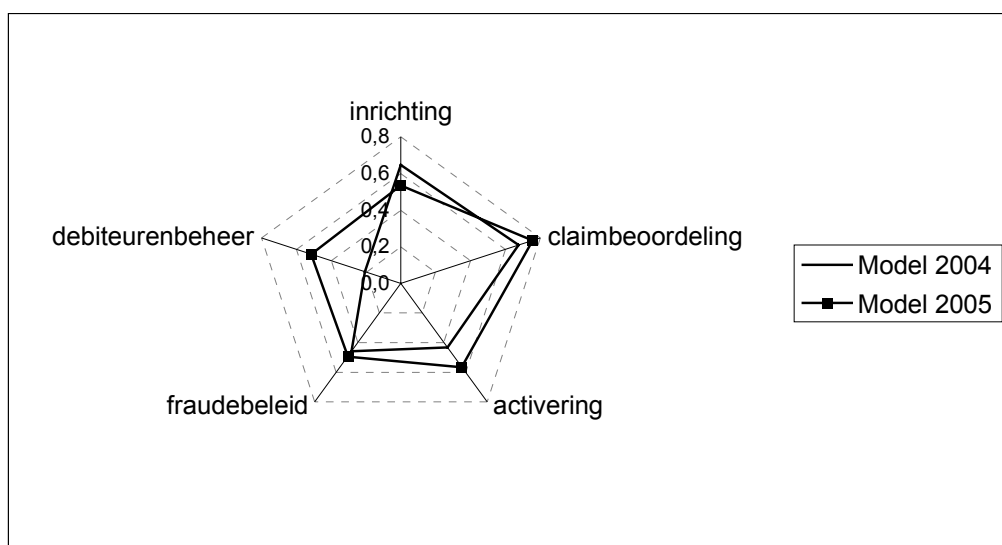
3.4.2 Verband met herverdeeeffecten 2004

Tot slot vergelijken tabel 3.5 en grafiek 3.4 het verband tussen de indicatoren voor beleid en bedrijfsvoering en de nominale herverdeeeffecten van het model 2004 en van het model 2005. Behalve voor de indicator *Inrichting van de dienst* is het verband met de herverdeeeffecten van het model 2005 sterker dan met de herverdeeeffecten van het model 2004. Dit geldt vooral voor de indicator *Debiteurenbeheer*, en in mindere mate voor *Activering* en voor *Claimbeoordeling*.

Tabel 3.4 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met herverdeeeffecten model 2004 en model 2005 (excl. granieten voorraad), rangcorrelaties met nominale herverdeeeffecten

Indicatoren	Rangcorrelatie met nominale herverdeeeffecten		
	(1) Model 2004	(2) Model 2005	Vershil (2)-(1)
inrichting	0,647	0,554	-0,113
claimbeoordeling	0,674	0,748	0,083
activering	0,434	0,564	0,130
fraudebeleid	0,458	0,544	0,034
debiteurenbeheer	0,207	0,389	0,309

Grafiek 3.5 Samenhang indicatoren beleid en uitvoering met herverdeeeffecten model 2004 en model 2005 (excl. granieten voorraad), rangcorrelaties met nominale herverdeeeffecten

3.5 Gevoeligheidsanalyse

Om na te gaan of de onderzoeksresultaten gevoelig zijn voor de veronderstellingen die wij hebben gehanteerd over de verwachte richting van de samenhang tussen de herverdeeleffecten en de deelaspecten *Aantal bezwaren* en *Takenpakket consulenten* (zie paragraaf 3.3) hebben wij deze deelaspecten verwijderd uit de indicator *Claimbeoordeling*, respectievelijk *Inrichting*. Vervolgens hebben wij bekeken of deze verwijdering van invloed is op geanalyseerde samenhangen. Dit blijkt niet of nauwelijks het geval.

3.6 Conclusies diepteonderzoek

- De beleids- en uitvoeringspraktijk is getypeerd aan de hand van vijf eenduidig interpreteerbare indicatoren:
 - inrichting van de dienst;
 - claimbeoordeling/poortwachter;
 - activering;
 - fraudebeleid;
 - debiteurenbeheer.
- Er bestaan duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van een plausibel (interpreteerbaar) verband tussen de beleids- en uitvoeringspraktijk en de herverdeeleffecten van het objectief verdeelmodel.
- Dit verband blijkt uit:
 - de vergelijking van de gemiddelde scores van de voordeel- en nadeelgemeenten op de indicatoren van beleids- en uitvoeringspraktijk;
 - de enkelvoudige correlaties tussen de indicatoren en de richting en omvang van de herverdeeleffecten.
- Het verband tussen de indicatoren en de herverdeeleffecten uitgedrukt in euro's is marginaal sterker dan het verband met de herverdeeleffecten uitgedrukt in procenten van de uitgaven.
- Alleen voor de indicator *Debiteurenbeheer* geldt dat het verband met de verdelende werking van het objectief verdeelmodel *met* granieten voorraad duidelijk sterker is dan *zonder* granieten voorraad;
- Voor vier van de vijf indicatoren geldt dat het verband met de verdelende werking van het voorgestelde model 2005 sterker is dan het verband met de verdelende werking van het model 2004. Dit vormt een aanwijzing dat de verdelende werking van het voorgestelde model ten opzichte van het model 2004 kwalitatief beter is.

BIJLAGE 1: DIEPTEONDERZOEK

Herverdeeleffecten deelnemende gemeenten

Tabel B1 Deelnemende gemeenten diepteonderzoek gerangschikt naar nominaal herverdeeleffect model 2004

		hverdeeleffect model 2004	
		nominaal ⁶	procentueel ⁷
<i>Nadeelgemeenten:</i>			
1	Heerlen	-143,88	-19,67
2	Gouda	-123,16	-30,63
3	Dordrecht	-117,63	-17,66
4	Almelo	-97,95	-16,33
5	Arnhem	-95,31	-12,67
6	Ede	-71,39	-32,04
7	Rotterdam	-71,25	-5,67
8	Amersfoort	-52,16	-15,61
9	Veenendaal	-51,64	-21,11
10	Oss	-35,15	-12,60
11	Alkmaar	-24,53	-5,88
<i>Voordeelgemeenten:</i>			
12	Haarlemmermeer	0,44	0,34
13	Amsterdam	16,58	1,62
14	ISD Bollenstreek	40,18	43,60
15	Almere	81,98	22,12
16	Den Haag	93,82	11,84
17	DSZW Noardwest Fryslân	119,37	40,13

⁶ Objectief budget per inwoner 20-64 minus uitgaven per inwoner 20-64.

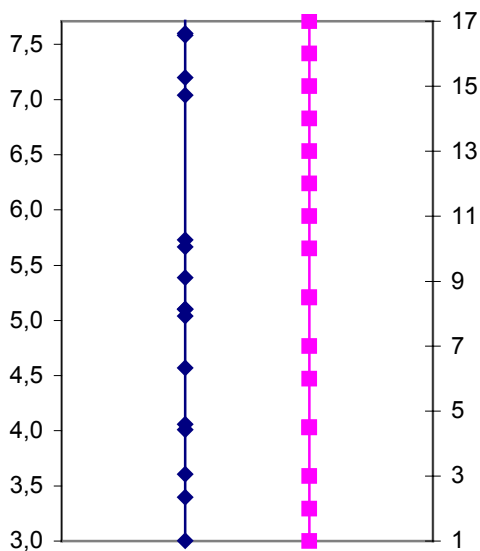
⁷ Nominaal herverdeeleffect als percentage van de uitgaven per inwoner 20-64 jaar.

Samenstelling indicatoren

Rangscores

De eerste stap in de bewerking van het verzamelde datamateriaal betreft de schalen van de variabelen. Wij herschalen de waargenomen scores tot rangordescorres. Deze manier van werken is gebruikelijk bij kwantitatief onderzoek met een beperkt aantal waarnemingen (bijvoorbeeld bij de evaluatie van kostbare medische experimenten). Door zo te herschalen wordt de invloed van extreem hoge of lage scores beperkt en winnen kleinere scoreverschillen aan betekenis. De werkwijze is als volgt. De gemeente met de laagste score op een kenmerk krijgt voor dat kenmerk de waarde 1 toegewezen. De gemeente met de hoogste score krijgt de waarde 17 (de steekproef bestaat uit 17 gemeenten). Grafiek B1 illustreert de herschaling aan de hand van het kenmerk *Personeelsomvang*, gemeten als het aantal fte's per 100 bijstandshuishoudens. De gemeente met 3 fte per 100 bijstandshuishoudens scoort op dit kenmerk het laagst en krijgt dus de waarde 1; de gemeente met 7,5 fte per 100 bijstandshuishoudens scoort het hoogst en krijgt de waarde 17.

Grafiek B1: Voorbeeld rangscore kenmerken: aantal fte per bijstandsccliënt.

De indicatoren

In eerste aanleg hebben wij de onderstaande zes dimensies van beleids- en uitvoeringsinspanningen onderscheiden.

1. Inrichting van de dienst
2. Claimbeoordeling/poortwachter
3. Fraudebeleid
4. Debiteurenbeheer
5. Activering
6. Werksfeer

Selectie van deelaspecten en constructie van indicatoren

Elke indicator is opgebouwd uit een aantal kenmerken (deelaspecten). De deelaspecten zijn geselecteerd op:

- inhoudelijke samenhang met de dimensie van de betreffende indicator,
- kwaliteit van de enquêtevraag (blijkend uit de respons),
- verwachte samenhang met de herverdeeleffecten,
- feitelijke samenhang met de herverdeeleffecten.

Voor elke dimensie is een indicator geconstrueerd door per gemeente de rangscores op geselecteerde deelaspecten ongewogen op te tellen en de totaalscore te delen door het aantal deelaspecten. Alvorens de scores op te tellen hebben we, waar nodig, de richting van de waargenomen scores omgekeerd om ervoor te zorgen dat de geconstrueerde indicatoren eenduidig interpreteerbaar zijn.

Hieronder geven wij per indicator de definities van de deelaspecten waaruit deze is samengesteld en de richting van de scores.

De indicator *Inrichting* bundelt de volgende kenmerken:

Kenmerk	Score loopt van
omvang van de dienst gerelateerd aan het cliëntenbestand (fte per huishouden in de bijstand)	laag naar hoog
aantal medewerkers met direct cliëntencontact gerelateerd aan het cliëntenbestand (fte consulenten per huishouden in de bijstand)	laag naar hoog
groei van de dienst (aantal nieuwe medewerkers minus de vertrokken medewerkers gedeeld door het totale personeelsbestand)	laag naar hoog
takenpakket van de consulenten (mate van specialisatie in activering óf rechtmatigheid)	van gespecialiseerd naar <i>all round</i>

De indicator *Claimbeoordeling/poortwachter* bevat de volgende kenmerken:

Kenmerk	Score loopt van
termijn waarbinnen aanvragen worden afgehandeld (percentage binnen twee weken, percentage binnen vier weken)	laag naar hoog
gemiddeld aantal minuten voor de afwikkeling van een aanvraag	laag naar hoog
aantal aanvragen gerelateerd aan het cliëntenbestand	laag naar hoog
aantal bezwaren tegen beschikkingen Abw levensonderhoud van de dienst (gerelateerd aan het aantal aanvragen)	<i>hoog naar laag</i>
aantal gegronde bezwaren (gerelateerd aan het aantal aanvragen)	<i>hoog naar laag</i>
aandeel consulenten in het totale personeelsbestand, (fte consulenten per huishoudens in de bijstand)	laag naar hoog
aantal items in de ServiceNiveauOvereenkomst met het CWI	laag naar hoog

De indicator *Fraudebeleid* is samengesteld uit de volgende kenmerken:

Kenmerk	Score loopt van
opgeboekte fraude (als percentage van de totale opboekingen)	laag naar hoog
aantal fraudegevallen (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
aantal fraudegevallen per fraudeonderzoek	<i>hoog naar laag</i>
gemiddeld aantal minuten voor een heronderzoek	laag naar hoog
het aantal tijdig uitgevoerde heronderzoeken (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog

De indicator *Debiteurenbeheer* bevat de volgende financiële kengetallen:

Kenmerk	Score loopt van
het saldo terugvorderingen (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
ontvangsten terugvorderingen (gerelateerd aan het saldo terugvorderingen)	laag naar hoog
ontvangsten terugvorderingen (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
opgeboekte terugvorderingen (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
het uitstaande saldo verhaal (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
ontvangsten verhaal (gerelateerd aan het saldo verhaal)	laag naar hoog
ontvangsten verhaal (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
opgeboekte verhaal (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
aantal voorschotten (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	<i>hoog naar laag</i>

De indicator *Activering* is een combinatie van de scores op de volgende deelkenmerken:

Kenmerk	Score loopt van
de totale kosten van activeringstrajecten (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
het aantal plaatsingen in reguliere arbeid (percentage van het totale aantal plaatsingen)	laag naar hoog
het aantal beëindigde trajecten (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	laag naar hoog
aantal ontheffingen van de arbeidsplicht (gerelateerd aan het cliëntenbestand)	<i>hoog naar laag</i>
bij aanvraag direct vervolgspraak over activering	(nee = 0, ja = 1)

De indicator *Werksfeer* bundelt:

Kenmerk	Score loopt van
personeelsverloop (aantal vertrokken werknemers gerelateerd aan het personeelsbestand)	<i>hoog naar laag</i>
ziekteverzuim	<i>hoog naar laag</i>

Samenhang indicatoren en deelaspecten

Tabel B2 Samenhang *Inrichting* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	Inrichting		Deelaspecten Inrichting		
		Omvang dienst	Medewerkers met direct klantencontact	Groei dienst	Takenpakket consulenten
N=	17	17	17	17	15
Herverdeeeffecten Model 2004	0,647	0,363	0,289	0,539	0,240
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl graniet)	0,554	0,353	0,325	0,316	0,140
Inrichting	1	0,770	0,658	0,521	0,075
Omvang dienst		1	0,857	0,007	-0,299
Medewerkers met direct klantencontact			1	-0,013	-0,576
Groei dienst				1	0,149

Tabel B3 Samenhang *Claimbeoordeling* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	Claimbeoordeling		Deelaspecten Claimbeoordeling						
		Minuten afwikkeling aanvraag	Aantal aanvragen tov bestand	Perc. binnen twee weken	Perc. binnen vier weken	Bezwaren	Gegronde be- zwaren	Aandeel consulenten	Aantal items in SNO
N=	17	16	17	14	16	16	16	15	14
Herverdeeeffecten Model 2004	0,674	0,274	0,456	0,273	0,232	0,516	0,542	0,028	0,223
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl gra- niet)	0,748	0,215	0,414	0,278	0,370	0,546	0,554	0,086	0,105
Claimbeoordeling	1	0,405	0,613	0,219	0,239	0,620	0,483	0,250	0,511
Minuten afwikkeling aanvraag		1	0,087	0,156	-0,116	0,188	0,230	-0,235	0,064
Aantal aanvragen tov bestand			1	-0,105	-0,150	0,469	0,480	-0,059	0,497
Perc. binnen twee weken				1	0,848	-0,057	-0,079	0,241	-0,408
Perc. binnen vier weken					1	0,043	-0,173	0,167	-0,183
Bezwaren						1	0,559	0,036	0,127
Gegronde bezwaren							1	-0,255	0,065
Aandeel consulenten								1	0,061

Tabel B4 Samenhang *Werksfeer* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	Werksfeer	Deelaspecten werksfeer	
		personeelsverloop	ziekteverzuim
N=	17	16	17
Herverdeeeffecten Model 2004	0,262	0,372	0,082
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl graniet)	0,002	0,255	-0,027
Werksfeer	1	0,575	0,633
Personeelsverloop		1	-0,228

Tabel B5 Samenhang *Activering* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	Activering	Deelaspecten Activering				
		Kosten activerings- trajecten	Plaatsingen in reguliere arbeid	Beëindigde trajecten	Onthef- fingen	Direct vervolg- afspraak
N=	17	14	13	13	16	16
Herverdeeeffecten Model 2004	0,434	0,722	0,197	0,436	0,157	0,205
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl graniet)	0,564	0,656	0,287	0,481	0,181	0,361
Activering	1	0,581	0,592	0,561	0,632	0,698
Totale kosten activeringstrajecten		1	0,193	0,509	0,300	0,215
Plaatsingen in reguliere arbeid			1	-0,046	0,101	0,098
Beëindigde trajecten				1	0,014	0,440
Ontheffingen					1	0,393

Tabel B6 Samenhang *Fraudebeleid* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	Fraude beleid	Deelaspecten Fraudebeleid				
		Opgeboekte fraude	Fraude- gevallen tov bestand	Tijd per heronder- zoek	Tijdig uit- gevoerde heronder- zoeken	Fraude- gevallen per onderzoek
N=	17	16	17	16	15	17
Herverdeeeffecten Model 2004	0,458	0,299	0,323	0,211	0,386	0,162
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl graniet)	0,544	0,488	0,300	0,339	0,516	0,231
Fraude	1	0,807	0,746	0,614	0,560	0,452
Opgeboekte fraude		1	0,452	0,366	0,539	0,195
Fraudegevallen tov bestand			1	0,474	0,126	0,305
Tijd per heronderzoek				1	0,446	0,113
Tijdig uitgevoerde heronderzoeken					1	0,028

Tabel B7 Samenhang *Debiteurenbeheer* en deelaspecten (rangcorrelaties)

	<u>Debiteurenbeheer</u>		<u>Deelaspecten Debiteurenbeheer</u>								
			<u>Terugvorderingen</u>				<u>Verhaal</u>				<u>Voorschotten</u>
		Saldo	Ontvangsten (saldo)	Ontvangsten (bestand)	Opgeboekt	Saldo	Ontvangsten (saldo)	Ontvangsten (bestand)	Opgeboekt		
N=	16	16	16	16	16	16	16	16	16	15	
Herverdeeeffecten Model 2004	0,207	0,176	0,115	-0,118	0,110	0,182	0,029	0,187	0,007	0,356	
Herverdeeeffecten Model 2005 (excl graniet)	0,389	0,140	0,165	0,154	0,296	0,250	-0,044	0,346	0,060	0,260	
Debiteurenbeheer	1	0,403	0,618	0,568	0,576	0,650	-0,226	0,824	0,538	-0,181	
Terugvorderingen											
Saldo		1	-0,024	0,082	0,618	0,076	-0,132	0,065	0,171	-0,317	
Ontvangsten (saldo)			1	0,526	0,100	0,415	-0,018	0,571	0,012	-0,067	
Ontvangsten (bestand)				1	0,638	0,532	-0,509	0,376	-0,118	-0,179	
Opgeboekt					1	0,471	-0,565	0,250	0,141	-0,263	
Verhaal											
Saldo						1	-0,774	0,574	0,444	-0,121	
Ontvangsten (saldo)							1	0,000	-0,103	0,013	
Ontvangsten (bestand)								1	0,615	-0,405	
Opgeboekt									1	-0,275	

Onderlinge samenhang indicatoren

Tabel B8 Onderlinge samenhang indicatoren (rangcorrelaties)

	Inrichting	Claim- beoordeling	Werksfeer	Fraude- beleid	Activering	Debiteuren- beheer
N=	17	17	17	17	17	16
Herverdeelef- fecten Model 2004	0,647	0,674	0,262	0,458	0,434	0,207
Herverdeelef- fecten Model 2005 (excl gra- niet)	0,554	0,748	0,002	0,544	0,564	0,389
Inrichting	1	0,292	0,199	0,260	0,137	0,228
Claimbeoor- deling		1	-0,125	0,534	0,551	0,151
Werksfeer			1	0,061	-0,061	0,004
Fraudebeleid				1	0,230	0,151
Activering					1	0,083

BIJLAGE 2: BENCHMARKONDERZOEK

Inleiding en probleemstelling

Sinds 2000 voert Stimulansz-SGBO een benchmark uit voor de sociale diensten. De gemeenten participeren op basis van vrijwilligheid. De vierde - en meest recente - benchmark (benchmark ABW 2002) kent ongeveer 100 deelnemers. De benchmark vergelijkt de doelmatigheid van de deelnemende sociale diensten aan de hand van een aantal indicatoren die Stimulansz-SGBO daarvoor heeft ontwikkeld.

Hier doen wij verslag van een multivariate analyse van deze benchmarkgegevens. De analyse is gericht op de volgende vragen:

1. Wat is de samenhang tussen de herverdeel-effecten van het objectief verdeelmodel en geselecteerde benchmarkkenmerken?
2. Hoe beïnvloedt de aanpassing van het verdeelmodel deze samenhang?

Steekproef en data

Via de benchmarkorganisatie hebben wij de ruim 100 gemeenten benaderd die in 2001 of 2002 aan de ABW-benchmark hebben deelgenomen. Op ons verzoek om toestemming voor het gebruik van hun gegevens hebben veel gemeenten positief gereageerd. De benchmarkorganisatie heeft APE een databestand aangeleverd met voor 2002 de ruwe data van 59 gemeenten en voor 2001 de ruwe data van 66 gemeenten. De analyse is uitgevoerd op 37 gemeenten met meer dan 25.000 inwoners. 6 van deze 37 gemeenten hebben ook aan het diepteonderzoek deelgenomen. Kleinere gemeenten vielen af omdat het objectief verdeelmodel (ontwikkeld voor gemeenten met meer dan 40.000 inwoners) onvoldoende aansluit op hun uitgavenpatronen. Door nonrespons op belangrijke onderdelen van de benchmark kon ook een aantal grotere gemeenten niet in de analyse worden betrokken.

Het onderzoek heeft een verkennend karakter. Behalve uit de kleine omvang van de steekproef, vloeit dit ook voort uit de aard van het datamateriaal. Dit is verzameld voor een ander doel dan onze analyses. Zonder een nadere screening van de data leent het bestand zich niet voor stevige empirische uitspraken op basis van multivariate analyse. Deze screening paste niet in het bestek van het onderzoeksproject.

Resultaten

Selectie van kenmerken

De directe (enkelvoudige) correlaties tussen de benchmarkkenmerken en de herverdeeleffecten zijn over het algemeen substantieel en hebben in de meeste gevallen het verwachte teken. Zoals mag worden verwacht, is ook de onderlinge correlatie tussen de kenmerken sterk. Dit betekent dat bij de selectie van kenmerken voor de multivariate analyse keuzes moeten worden gemaakt. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om zowel het aantal verstrekte voorschotten als de tijdigheid van de afhandeling van aanvragen in de analyse te betrekken. Wij hebben gestreefd naar een selectie van kenmerken die dezelfde dimensies bestrijken als de door ons ontwikkelde indicatoren van beleids- en uitvoeringsinspanningen. Dit is niet helemaal gelukt vanwege de nonrespons op sommige benchmarkvariabelen.

De volgende benchmarkvariabelen zijn in de analyse betrokken:

1. Cliënten per medewerker van de dienst (dit is de reciproke van het deelaspect personeelsomvang in de indicator *Inrichting*);
2. Gespecialiseerde uitstroomconsulenten (analoog aan het deelaspect mate van specialisatie in de indicator *Inrichting*);
3. Voorschotten per aanvraag (correleert sterk met tijdigheid in de indicator *Claimbeoordeling*, als kenmerk opgenomen in de indicator *Debiteurenbeheer*);
4. Beëindigde trajecten (in de indicator *Activering*).

Verband met herverdeeleffecten model 2005

De geselecteerde kenmerken zijn significant van invloed op de herverdeeleffecten van het objectief verdeelmodel 2005. Gezamenlijk verklaren zij ruim 62% van de herverdeeleffecten. Dit geldt voor het model zonder granieten voorraad. De verklaringskracht voor de herverdeeleffecten van het model met granieten voorraad is marginaal kleiner (60%). In dat model is het effect van het kenmerk beëindigde trajecten niet significant.

In de onderstaande tabel zijn de kenmerken gerangschikt naar het gewicht van hun bijdrage aan de verklaring van de herverdeeleffecten. Het belangrijkste kenmerk is het aantal cliënten per medewerker. Het effect is significant negatief: hoe meer cliënten de medewerkers onder hun hoede hebben, des te ongunstiger het herverdeeleffect. Ook de mate van specialisatie, gemeten als de aanwezigheid van gespecialiseerde uitstroomconsulenten, heeft een significant negatieve invloed op het herverdeeleffect.

Hetzelfde geldt voor de verstrekte voorschotten: hoe meer voorschotten, des te ongunstiger het herverdeeeffect. Van de vier kenmerken levert het aantal beëindigde trajecten de kleinste bijdrage aan de verklaring van de herverdeeeffecten. Het aantal beëindigde trajecten heeft wel een significant positief effect op de herverdeeeffecten van het model zonder granieten voorraad, maar is niet van invloed op de herverdeeeffecten van het model met granieten voorraad.

Verband met herverdeeeffecten model 2004

Drie van de vier kenmerken blijken ook significant van invloed op de herverdeeeffecten van het objectieve verdeelmodel 2004. De effecten zijn echter kleiner dan de effecten voor het model 2005. Gezamenlijk verklaren zij 40% van de herverdeeeffecten van het model 2004. Ook dat is duidelijk minder dan de ruim 60% bij het model 2005.

Tabel B9: Verklaring van herverdeeeffecten (in euro's per huishouden)^a

Kenmerk	Objectief verdeelmodel		
	2004	2005 zonder graniet	2005 met graniet
Cliënten per medewerker (fte)	-2,76	-4,39	3,03
Gespecialiseerde uitstroomconsulenten	-30,46	-63,74	-45,14
Voorschotten per aanvraag	-0,27	-0,32	-0,34
Beëindigde trajecten per cliënt	0,38	1,36	-0,16
Constante	95,65	137,07	-23,30
R ²	0,40	0,62	0,60
N = 37			

a Onderstreept: niet significant bij een significantieniveau van 5%.

Cursief: niet significant bij een significantieniveau van 10%.

Gewogen regressie, weging met aantal huishoudens 15-64 jaar.

Bron: APE

Conclusies

De belangrijkste conclusies uit de secundaire analyse van het verband tussen herverdeeeffecten en variabelen uit de ABW-benchmark van SGBO—Stimulansz luiden als volgt:

- Elementen van de beleids- en uitvoeringspraktijk verklaren ruim 60% van de herverdeeeffecten van het objectieve verdeelmodel 2005;
- De belangrijkste bijdrage aan de verklaring wordt geleverd door aspecten die betrekking hebben op de inrichting van de dienst en het proces van claimbeoordeling;
- De verklaringsgraad van de herverdeeeffecten van het model zonder granieten voorraad is marginaal groter dan die van het model zonder granieten voorraad (62% versus 60%);
- De verklaringsgraad van het model 2005 is beduidend groter dan die van het model 2004 (60% versus 40%). Dit betekent dat het model 2005 kwalitatief beter aansluit op de objectieve, bijstandsbepalende omstandigheden.